

Maitz Péter (Pécs)

NYELVTÖRTÉNET ÉS NYELVI KOMPLEXITÁS
PIDGINIZÁCIÓS FOLYAMATOK A NYELVI VÁLTOZÁSBAN

Az az állítás, mely szerint a világ természetes nyelvei mind egyenlően bonyolultak, a nyelvudomány általánosan elfogadott axiómájának számított a 20. század második felétől egészen napjainkig. Az elmúlt években azonban a nyelvészeti szakirodalomban egyre több olyan nézet és empirikus elemzés látott napvilágot, mely e nézet fenntarthatóságát komolyan megkérdőjelezi.

Előadásomban ezekre a kutatási előzményekre támaszkodva szociolingvisztikai alapállásból kívánok amellett érvelni, hogy (1) az egyes nyelvek ill. nyelvi változatok komplexitási foka változó, s hogy (2) a nyelvi kontaktusok időtartama és intenzitása meghatározó szerepet játszik az egyes nyelvek ill. nyelvi változatok grammatikai szerkezetének egyszerűsödésében vagy éppen komplexifikációjában.

Az előadás első részében az ekvikomplexitás dogmájának kritikai reflexiójára vállalkozom. Ezt követően kísérletet teszek a 'nyelvi komplexitás' fogalmának definiálására, majd röviden ismertetem a nyelvi kontaktus által indukált nyelvi változások egyes típusait. Ezt követően bemutatok néhányat azok közül a pidginizációként értelmezhető és tipikusnak tekinthető, morfológiai természetű egyszerűsödési folyamatokból, melyek a hosszan tartó és intenzív kontaktushatás alatt álló nyelvi változatokra jellemzőek. Az elemzések alapjául szolgáló adatok elsősorban a német nyelv különféle változataiból származnak; elsősorban a sztenderd németből mint egyszerűsödő *high-contact* változathoz, valamint magyarországi és északolaszországi német nyelvjárásokból mint komplexitásukat őrző ill. komplexifikálódó *low-contact* változatokból.

A felvonultatott példákon keresztül bemutatom, hogy akár a „nagy” nyelvek – mint az angol vagy a német – történetében is többé vagy kevésbé meghatározó szerepet játszhatnak olyan nyelvi kontaktusok által indukált egyszerűsödési folyamatok, melyeket eddig csak a pidgin és kreol nyelvek vizsgálata során regisztráltak. E pidginizációs folyamatok – a pidgin nyelvekhez hasonlóan – a felnőtt kori második nyelv elsajátítás szükségszerű tökéletlenségének következményei, így tehát jellemző módon olyan nyelvi változatokban figyelhetők meg, melyeket sokan tanulnak az ún. kritikus kor átlépése után második ill. idegen nyelvként.